

GAZETA TRANSILVÂNIEI

REDACŢIA ŞI ADMINISTRATIA

PIAŢA LIBERTĂŢII BRAŞOV. - TELEFON 226

Abonament anual 860 lei.

Pentru străinătate 800 lei.

Azonţuri, reclame, după tarife.

Fondată la 1838 de George Bariţiu

Apare de trei ori pe săptămână

„Vitorul” este preocupat de „consolidarea ţării”. Această fireşte, întrucât este în opoziţie.

Când va fi la guvern, va fi preocupat de consolidarea partidului.

Ardealul şi Banatul şi-au spus cuvântul

Intrunirea dela Cluj a Comitetului executiv al P. N.-Ţ. secţia Ardeal şi Banat

Cluj, 4 Iulie 1931.

Ca în toate momentele mai importante din viaţa politică a poporului românesc, astfel şi la întrunirea de Sâmbătă a Comitetului central al P. N.-Ţ., Ardealul şi Banatul şi-au spus cu vântul cu tot curajul şi cu loialitate şi franchetă asupra evenimentelor dela ordinea zilei. Sfatul dela Cluj, la care au luat parte toţi foştii miniştri, aproape toţi foştii şi actualii

parlamentari, foştii prefeţi şi delegaţi „Chemării tinerimei”, a confirmat din nou solidaritatea deplină a Partidului Naţional-Tărănesc, fuziunea indestructibilă încheiată cu fostul partid de sub conducerea d-lui I. Mihalache şi neclintita alipire şi încredere în şeful P. N.-Ţ. d-lui Lu Maniu, cărui — deşi retras la Bădăcini, în urma hotărârii luate de a se retrage din viaţa politică — i s'a făcut o

grandioasă manifestaţie de simpatie.

De deosebită importanţă au fost declaraţiile făcute de d-l dr. Alexandru Vaida-Voevod, care a prezidat importanta întrunire. Iată în rezumat, după notele stenografice, expozeul făcut de d-sa, care a impresionat adânc asistenţa fiind subliniat de aplauzele şi aprobările unanime.

Expozeul d-lui dr. Al. Vaida-Voevod

Domnilor. Vă mulţumesc, că văşi prezentaţi într'un număr atât de impunător, subliniind şi prin această, că înţelegişti situaţia gravă, şi că vă preocupaţi în gradul cel mai înalt episo-

du, politic trecător, în care se zbate scumpa noastră ţară, (aplauze) şi care este dominat de oameni, cari în loc să scrie istorie fac politică. (Voci asă-i!).

tru noi Români, a însemnat un puternic îmbold de luptă şi un pas înainte pe calea progresului. De altfel Transilvania a fost pământul libertăţii confessionale, pentru că luptele seculare, cari s'au dat aici, erau purtate în semnul acestei libertăţi, nu numai pentru pînă, şi pentru pământ, ci pentru ideile mari şi generoase ale epocilor. Transilvania avea dieta ei, funcţionarii ei şi comitatele ei se bucurau de autonomie locală. Sub Ioşif al II-lea acest progres s'a pronunţat în sensul ideologiei avansate a timpului. Programul lui Ioşif II şi al lui Horia reprezentau aceleaşi idei şi principii.

Dar în orice mediu să fi trăit fruntaşii români şi din orice clasă să fi fost, poporul românesc a dat ţării oameni de mare valoare. Ţărăni nobili din Hagişle-au dat pe cel mai mare boier al timpului, pe Ioan Huniade, şi pe fiul său, pe cel mai mare Rege al Ungariei, pe Mateiu Corvinul, cel drept. În alt timp şi din alt mediu au răsarit apoi martirii neamului românesc; un Horia, Cloşca şi Crişan, cari au deslănţit războiul pentru libertăţile cetăţeneşti. Luptele eroice din anul 1848, în fruntea cărora a stat eroii legendar Avram Iancu, apoi luptele politice de emancipare, conduse cu atâta dibăcie de Şaguna, strălucite depuse de celălalt episcop Şaluşiu, şi mai târziu continuate cu sistem şi având la îndemână un partid politic de d-rul Ioan Raftu, dovedeau cu prisosinţă, că aici pulsează inepuizabil viaţa românească.

N'am decât să vă amintesc de instituţiile culturale ale Blajului, de strălucite de necrozul, cari au putut face, ca la anul 1820 în Arad, unde nu era încă parohie ortodoxă recunoscută şi cu caracter românesc naţional, să poată exista o tipografie românească cu sprinţul împăratului. N'am decât să vă aduc aminte, că nu peste mult se împlinesc o sută de ani, de când a apărut întâia gazetă românească în Ardeal, intitulată „Foale pentru minte

şi literatură”, precursora „Gazetei Transilvaniei”. Cu evlavie mă gândesc la „Familia” dela Oradea Mare, care fără exagerare poate fi numită una dintre pietrele unghiulare ale literaturii româneşti, pentru că aici îşi publica Eminescu versurile sale, „Familia” o cetea cu drag fiecare dintre noi, şi îmi aduc aminte cu câtă eroare aşteptam să treacă săptămâna, pentru ca să o vedem din nou intrând în casă. Oare nu George Bariţiu a scris cea mai temeinică şi nepărtinitoare istorie a Transilvaniei? Şi oare nu fiecare parohie română însemna că-o citadelă de rezistenţă şi de cultură naţională?

Dar în drumul evoluţiei, instrumentele prin cari ne manifestăm şi ne cultivăm, s'au înmulţit. După Blaj, au fost înfiinţate pe rând liceele dela Braşov, Beiuş, Năsăud, cum şi instituţii culturale cu „Astra” în frunte. Toate acestea nu s'ar fi putut susţine cu succes fără de scutul luptelor date pe lărmă politic şi naţional, (mari aplauze) şi nu ar fi fost posibil realizarea lor fără ca armata din tranşele politice să şină piept dăşmanului. (Aplauze).

Atacurile împotriva Ardelenilor.

Voi care le cunoaşteţi toate acestea, şi eu care le ştiu toate acestea, ce să zicem de blasfemia pe care o săvârşesc oamenii aceia, cari ne tratează ca pe nişte sclavi şi înstrăinaşi? (Aplauze pre-

Cum s'a făcut Unirea

Constat d-lor din nou, cum am constat-o mereu, de atâtea ori, că n'am intrat în România-Mare ca nişte fraţi cerşetori, ca milogi, (aplauze). Noi am intrat ca un popor liber, cu conştiinţa cetăţenească adânc dezvoltată, şi am adus ca zestre bogată o tradiţie sfântă şi un trecut glorios. (Ovaţii egomotoase. Oratorul este furtunos aplaudat, Strigăte puternice: aşa este!) Am adus ca aport nu numai un sol şi un subsol de bogăţii naturale, ci un alt aport mult mai preţios, sentimentele noastre de altruism virgila (aplauze) şi comoara sufletului nostru curat românesc, care nu dorea altceva decât să întemeieze împreună cu fraţii noştri o ţară frumoasă şi fericească, ca şi de care să nu fie pe lume. (Aplauze prelungite, strigăte de bravo!) Se discută uşor de zădărnici, de unii, cari ne zic fraţi, dar cari nu ne cunosc nici trecutul, dar nici măcar prezentul, toate marile probleme politice. Aceştia afirmă, că sufletul nostru este înstrăinat, că noi suntem duşmanii vechiului Regat, că avem tendinţe regionaliste, că vrem să mergem să ne rupem, ba că vrem să mergem la Budapesta. (Protestări violente, Strigăte: ruşine!) Stau înărmurii în faţa acestor acuze înspăimântătoare şi nu pot face altceva, decât să exclam: Doamne iartă-i că na ştiu ce vorbesc şi

lungite, strigăte de bravo, aşa este!).

Nu ştiu ce să cred: superficialitatea lor sau firea lor eriminelă? Il fac să ne trateze în așa fel? Oamenii aceştia cred ori afirmă a crede, că noi n'am avut istorie. Par'că istoria noastră se începe dela anul 1918? (Furtunoase aplauze, cari se prelungesc îndelung). Veni-vor istoricii, adevăraţii istorici, nu lichelele politicianismului, cari vor scrie adevărul şi cari nu vor scrie cum dictează interesele mărunte ale politicii de partid, cari nu vor căuta să asmuşe pe unii împotriva celorlalţi fraţi de acelaşi sânge şi cari vor stabili aportul nostru, al ardelenilor şi bănăţenilor la marile acti al Unirii. (Aplauze entuziaste, strigăte de bravo!) Vor veni cu date necontestate, şi vor stabili contribuţia Ardealului, Banatului, Crişanei, Maramureşului la susţinerea ideal naţional şi la progresul nostru cultural, economic şi social, care ne-a dus în urmă la întregirea neamului românesc. (Mari aplauze).

Cum d-lor? Să-mi fie dat să cetesc, că un mare istoric, să spună în calitatea sa înaltă politică, în plin parlament, că „nimeni n'a plâns ca Diu când Ardealul se găsea sub stăpânire străină?” (Voci: deaceia n'are azi lacrimi!).

Dar eu îi spun: în loc să îl plâns, trebuia să lepte şi să acţioneze ca alţii cari au luptat pentru drepturile neamului românesc din Ardeal. (Aplauze însufleşite).

nu ştiu ce faci! (Aplauze prelungite).

Cine alimentează regionalismul?

Tendenţe separatiste? Dar pentru Dumnezeu, domnilor, aşteptă deci nu ne cunosc trecutul şi nu ne cunosc sufletul, nu cetesc măcar o carte de statistică?! Dar nu ştiu, că peste toate priganzele, vie eie din orice parte, instinctul de conservare al poporului este mai puternic decât orice în lume? (Aplauze entuziaste). Dar cine alimentează aceste idei subversive?

Să ne facem socoteala. Cunoaştem noi instituţia bătaşilor? Nici pe timpul ungarilor nu eram obişnuiţi cu beţivani, cari pentru bani te intreră în intruiri. N'am fost obişnuiţi, ca funcţionarii să fie îndepărtaşi pentru credinţele lor politice. Urnele nu se furau, candidaţii nu erau „Vogelfrei” şi când te adresai forţei publice aceea te lua în apărare şi n'au fost cazuri ca azi când agenţii români şi aduşi aici din mahalalele Bucureştilor să te însuite sub patronarea jandarmilor. (Aplauze zgomotoase. Strigăte: aşa este: Ruşine!).

Oare să nu nerevoltăm, când vedem, că un om de talia lui Galencu, fost ministru, şi decorat cu Mihail Viteazul, este maltratat de agenţii forţei publice? (Aplauze). S'a repetat

O reprivire istorică

Dar să-mi permită aceşti domni să arunc şi eu o privire retrospectivă istorică. Transilvania noastră, de când este aşezată de bunul Dumnezeu, aici, între Occident şi Orient, a fost terenul unei vecinice ciocniri şi prefaceri. Pe suprafaţa ei poare de diferite căbăşli, din Europa şi Azia, s'au întăinat şi s'au înrudit, şi din amestecul acestora s'a zămislit o specie de oameni cerbicoşi, o rasă specială, care frământată în lupte milenare, a ştiut să-şi făurească idei cari se pot rezuma într'o credinţă: respect dreptul altuia, dar cer să-mi se respecte şi drepturile mele. (Aplauze). Aceştia au dat lupte dărze pentru legalitate şi dreptate, pentru ca să realizeze gândul lor, ca oamenii liberi să trăiască în ţară liberă. (Aplauze prelungite). Romanii cei vechi au avut mari greutăţi în străduinţa lor de a coloniza aceste ţinuturi barbare. Ei au dat aici de un popor a cărui rezistenţă n'au putut-o defini într'ună. Dacă aceasta a Dacilor trăieşte şi azi în faţa Ardealului. (Furtunoase aplauze). Şi acest popor dacoroman a priceput să-şi conserve fiinţa sa etnică şi politică peste toate mizeriile veacurilor. S'au cunoscut aici voevodate, caeziate. Chiar sub stăpânirea Habsburgilor n'a încetat nizulaţa poporului de a câştiga şi menţine o administrare autonomă a acestor ţinuturi. Mulţi dintre magnajii „unguri”, cari sub regimul feudal, au putut să înfrângă pentru un moment manifestaţiile pentru libertatea cetăţenească a poporului, erau de origine românească. Ei au dispărut, poporul a rămas.

Din trecutul tenebros pulem totuşi distinge, că aici poporul românesc îşi avea nobili-

mea sa numeroasă, sale întregi de răzeşi. Aceştia au jiat piept prepotenţei magnaşilor. Istoria ţinuturilor Făgăraş, Hateg, Someş, Sălaj, Bihor, Sătmăş, etc. e martoră.

În anul 1690 Impăratul Leopold I-ul a crezut, că a soşit timpul să asigure dominaţiunea Casei de Habsburg asupra Transilvaniei. Şi a trimis aici pe un distins general al său, care de origine italiană, aducea cu sine atât curajul cât şi supleţea intelectuală latină, atât de proprie unii descendenţi din neamul lui Machiaveli, pe generalul Caraffa. Acesta n'a descins în Ardeal, ca să governeze orbecând în întunec, ci a venit să studieze mai întâiu situaţia la faţa locului şi a prezentat apoi un raport secret asupra celor găsite de el în Transilvania, lucrare care va rămânea o capodoperă de artă politică. Generalul Caraffa în acel memoriu celebra spunea, că stăpânirea împăratului trebuie înlocuită peste acestea ţinuturi, dar odată asigurată suprema stăpânire, Impăratul va trebui să respecte datinele şi legile locale şi să se ferească de a trimite administratori nemji, cari nu cunosc oamenii şi împrejurările locale. Caraffa arăta, că numai printr'o politică prudentă se poate asigura hegemonia habsburgică asupra Transilvaniei, hegemonie care se rezumă în respectarea solemnă şi siriioasă a tradiţiilor ardelenice, căci altminterea ar fi periclitat echilibrul politic din Orient, stabilit în urma respingerii Turailor, (cari jucau atunci cam acelaşi rol pe care-l joacă azi Ruşii în concernul european). Cărând după aceasta, a urmat publicarea falmoasei diplome leopoldiane, care şi pen-

